

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการจัดการความรู้ด้านกระบวนการผลิตหัตถกรรมไทยเพื่อสืบสานวัฒนธรรมฝั่งธนบุรี : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนบ้านรัษฎิน โดยผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แบบแผนของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) และการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mix-method Research) แบบแผนการบุกเบิก (Exploratory Design) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านกระบวนการผลิตหัตถกรรมไทยสืบสานวัฒนธรรมฝั่งธนบุรี กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนบ้านรัษฎิน โดยสกัดองค์ความรู้จากตัวบุคคลและนำมาจัดการรวบรวมองค์ความรู้และนำมาจัดทำเป็นสารสนเทศสำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและบุคคลทั่วไปโดยนำเสนอในรูปแบบสื่อวีดิทัศน์และสิ่งพิมพ์

สรุปผลการวิจัย

ผลจัดการและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านกระบวนการผลิตหัตถกรรมไทยเพื่อสืบสานวัฒนธรรมฝั่งธนบุรี กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนบ้านรัษฎิน สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ความเป็นมาและวิธีการดำเนินงานของการผลิตหัตถกรรมไทยวิสาหกิจชุมชนบ้านรัษฎิน

ผลการวิจัย พบว่า

1.1 ความเป็นมาของการผลิตหัตถกรรมไทยวิสาหกิจชุมชนบ้านรัษฎิน

วิสาหกิจชุมชนบ้านรัษฎิน เริ่มจดทะเบียนก่อตั้งในปี 2553 โดยมีนางสาวภัทรมน เกิดสมพงษ์ เป็นประธานกลุ่ม ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 86 ซอยนางนอง 2 ถนนวุฒากาศ แขวงบางค้อ เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร มีสมาชิกร่วมก่อตั้ง 7 คน ซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนในเขตจอมทอง ปัจจุบันมีสมาชิกร่วมทำงานเพิ่มขึ้นในช่วงเวลาว่างเพื่อเป็นรายได้เสริม จำนวน 15-20 คน มีทั้งผู้สูงอายุและแม่บ้านมารับงานไปทำ ความคิดริเริ่มของการก่อตั้งวิสาหกิจชุมชนบ้านรัษฎินเกิดจากประธานกลุ่มไปอบรมขนาดแผนไทยของกระทรวงสาธารณสุขและได้มาจดทะเบียนเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขนาดแผนไทย ต่อมาได้พัฒนาเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านหัตถกรรม ต่อมากลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรัษฎินได้เพิ่มงานหัตถกรรมจากกระดาษ เยื่อไม้ การทำเปเปอมาเช่ เป็นลายนูนต่ำ ที่เป็นองค์ความรู้ความสามารถของประธานกลุ่มและสมาชิกในเวลาต่อมา ภายหลังจากการที่ประธานกลุ่มได้ไปศึกษาดูงาน การรีไซเคิล Reduce Reuse Recycle ที่ประเทศญี่ปุ่น จึงพัฒนามาทำงานเรื่องของเยื่อไม้ใยกระดาษที่มีความสัมพันธ์

กับเรื่องของปัญหาโลกร้อนและปัญหาสิ่งแวดล้อม ย้อนหลังจนถึงการศึกษาการตีเยื่อไม้จากใบไม้ทุกประเภทที่จะสร้างมูลค่าแล้วนำมาผสมกับกระดาษบางส่วน ประกอบกับประธานกลุ่ม มีอาชีพเป็นนักบัญชี ทำงานตรวจสอบบัญชีมาก่อน มีกระดาษบัญชีที่ใช้แล้วเป็นจำนวนมาก ก็เลยคิดและเริ่มมาศึกษาการทำงานกระดาษเปเปอร์มาเซ่ เดิมมีการทำงานกระดาษ ยังไม่มีการทำเป็นลายนูน ก็เลยศึกษาการทำเป็นลายนูนต่ำ ซึ่งขณะนั้นในประเทศไทยมีการทำบ้างแต่ยังไม่มีเผยแพร่ และเป็นชิ้นเล็กๆ งานหัตถกรรมจากกระดาษเปเปอร์มาเซ่ของวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษัดิน จึงเป็นกลุ่มแรกของประเทศไทยที่ประดิษฐ์ชิ้นงานออกมามีขนาดใหญ่ และนำออกเผยแพร่

1.2 วิธีการดำเนินงาน กระบวนการเรียนรู้การผลิตหัตถกรรมไทย และผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษัดิน

1.2.1 วิธีการดำเนินงานและกระบวนการเรียนรู้การผลิตหัตถกรรมไทย

วิธีการดำเนินงานของการผลิตหัตถกรรมไทยของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษัดิน เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษัดิน ทั้งด้านองค์ความรู้ กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ เครือข่ายการเรียนรู้ โดยมีการแบ่งปันความรู้เพื่อถ่ายทอด ต่อยอดไปสู่บุคคลรุ่นหลัง ดังนี้

ด้านองค์ความรู้ ได้รับการถ่ายทอดความรู้จากครอบครัว ซึ่งมีฝีมือในการทำหัตถกรรมมาดั้งเดิม ประกอบกับผู้นำกลุ่ม เป็นผู้ที่ชอบศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ร่วมเข้ารับการอบรมที่เกี่ยวข้องกับศิลปหัตถกรรมที่หน่วยงานต่าง ๆ จัดขึ้นอยู่เสมอ

ด้านกระบวนการเรียนรู้ จากการที่ประธานกลุ่มได้เข้าร่วมโครงการทุนวัฒนธรรม ของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ได้พัฒนากระบวนการเรียนรู้ งานปั้น งานดิน และงานเซรามิคต่าง ๆ เพิ่มขึ้น และเกิดเครือข่ายการเรียนรู้ กับกลุ่มต่าง ๆ โดยประธานกลุ่มได้นำความรู้มาถ่ายทอดให้กับสมาชิกกลุ่มได้รับการพัฒนาความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ

ด้านแหล่งเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมบ้านรักษัดินศึกษาเรียนรู้ ผ่านแหล่งเรียนรู้ขององค์กรราชการ ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ของหน่วยงานต่าง ๆ

ด้านเครือข่ายการเรียนรู้ เกิดเครือข่ายในกลุ่มงานหัตถกรรมกลุ่มต่างๆ ที่มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ได้แก่ กลุ่มเครือข่ายเครื่องปั้นจากเซรามิค กลุ่มที่ทำน้ำหอม เป็นต้น โดยในเครือข่ายได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อใช้วัสดุต่างๆ มาใช้เป็นวัตถุดิบ ทำให้สินค้าพัฒนามากขึ้น

การแบ่งปันองค์ความรู้ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษัดินมีการแบ่งปันความรู้ในกลุ่มสมาชิก เครือข่ายและในชุมชน ในรูปแบบของวิดีโอ เรื่องเล่า หนังสือ จากการสนับสนุนจากส่วนราชการคือ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และบางกอกฟิล์ม เพื่อให้ถ่ายทอดไปสู่บุคคลรุ่นหลัง ได้เรียนรู้ และนำไปพัฒนาต่อยอด

1.2.2 ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษ์ดิน

ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษ์ดิน ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากเยื่อไม้ไผ่กระดาษ ผลิตภัณฑ์งานปั้นจากดิน และผลิตภัณฑ์จากปีกแมลงทับ ในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

1. ผลิตภัณฑ์งานเยื่อไม้ไผ่กระดาษลายนูนต่ำ รูปภาพ ประดับตกแต่ง ที่ผลิตจากเยื่อไม้ไผ่กระดาษ เป็นกรอบรูปภาพ ผลิตภัณฑ์ตกแต่งประดับบ้าน ของใช้ต่าง ๆ ผลงานชุดบงกสจรัสแสง เป็นต้นผลิตภัณฑ์ของใช้จากเยื่อไม้ไผ่กระดาษ เช่น ตะกร้า โคมไฟประดับ เป็นต้น
2. ผลิตภัณฑ์งานเยื่อกระดาษในรูปแบบเครื่องประดับ อาทิเช่น สร้อยคอ ต่างหู กำไล เข็มกลัดติดเสื้อ ปิ่นปักผม เป็นต้น
3. ผลิตภัณฑ์งานปั้นจากดิน ในรูปแบบของงานดอกบัวจงกลณี บัวพันธุไทยแท้ และดอกกุหลาบ ที่ใช้ในการประดับตกแต่งต่าง ๆ
4. ผลิตภัณฑ์เครื่องประดับจากปีกแมลงทับ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษ์ดินได้สร้างสรรค์งานโดยใช้ปีกแมลงทับ เป็นส่วนประกอบในเครื่องประดับ ได้แก่ สร้อยคอ ต่างหู เป็นต้น

1.2.3 รางวัลผลงานหัตถกรรมวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษ์ดิน

ผลงานหัตถกรรมเยื่อไม้ไผ่กระดาษของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษ์ดิน นำโดย คุณภัทรมน เกิดสมพงษ์ ประธานกลุ่ม ได้รับรางวัลผลงานหัตถกรรมดีเด่นหลายรางวัล อาทิ เข็มกลัดใบบัวจากเยื่อไม้ ได้รับการคิดสรรเป็นผลิตภัณฑ์กรุงเทพมหานคร (Bangkok Brand) ปี พ.ศ.2560 ผลิตภัณฑ์เปเปอร์มาเช่ ได้รับการรับรองให้แสดงเครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน จากสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม 2559 และ ผลิตภัณฑ์เยื่อไม้ไผ่กระดาษ ได้รับรางวัลสินค้า OTOP รักษาสิ่งแวดล้อม จากกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น

2. กระบวนการผลิตและการบริหารจัดการหัตถกรรมไทยของวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษ์ดินเพื่อสืบสานวัฒนธรรม

2.1 กระบวนการผลิตหัตถกรรมไทยของวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษ์ดิน (Production Process) งานหัตถกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษ์ดิน มีกระบวนการผลิต ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า (Input) การการแปรเปลี่ยนสภาพ (Transformation) และ ผลผลิต (Product)

ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)

วัตถุดิบและอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิต ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษ์ดิน จะใช้วัสดุจากธรรมชาติเป็นส่วนประกอบ ได้แก่ กระดาษเหลือใช้ เพื่อมาแปลงเป็นเยื่อไม้ ดินเหนียว ใช้ในผลิตภัณฑ์งานปั้นจากดิน แป้นแม่พิมพ์ลายใบบัว ขนาด 12 นิ้ว กาวน้ำสำหรับผสมในเนื้องาน ผงทอง ผงทองแดง และฟู่กันสำหรับทา สีตามความต้องการ น้ำยาเคลือบเงา และอุปกรณ์ตกแต่ง ส่วนประกอบ เครื่องประดับ เช่น เงิน ทองแดง มุกแท้ ปีกแมลงทับ เป็นต้น

การแปรเปลี่ยนสภาพ (Transformation)

การแปรเปลี่ยนสภาพในกระบวนการผลิต จากวัสดุกระดาษเหลือใช้แล้ว นำมาแปลงหรือพัฒนาจากเยื่อไม้ กระบวนการผลิตแปรสภาพเป็นผลิตภัณฑ์ โดยนำเยื่อไม้ในส่วนนี้ทำจากกระดาษสา เริ่มใช้จากกระดาษสาชุบน้ำ สิ่งสำคัญอีกส่วนหนึ่งคือ ต้องมีไมงานใบบัว เป็นแม่พิมพ์ เราทำแม่พิมพ์ไว้เป็นขนาด 12 นิ้ว ต้องมีความชื้นของตัวน้ำ ต่อไปก็คือจะใช้กาวเหลืองไปบนเนื้องานแล้วทาให้ทั่ว แล้วกดชิ้นงานให้เกิดร่องรอยของลายใบบัวที่เราทำไว้ ลายจะค่อยๆปรากฏขึ้น เมื่อเราทำเสร็จแล้ว ในรอบต่อไป จะเปลี่ยนสี จากการสาธิตในวีดิทัศน์ เพื่อให้เกิดลวดลายที่ชัดเจนก็จะเอากาวมาทาอีกด้าน โดยไม่มีน้ำ แล้วกดทับลงไป ซึ่งลวดลายจะต้องยังอยู่คงเดิม แล้วรีดน้ำออกมา หลังจากนั้นในกระบวนการผลิต จะต้องนำไปผึ่ง เป่าหรืออบให้แห้ง ก็จะมากับสีอีกทีหนึ่ง ใช้สีได้ทุกสี เช่น น้ำตาล เทาดำ ดำเข้ม หลังจากทีกระดาษแห้งแล้วคือการใช้ผงทอง ผงทองแดงและฟู่กัน เพื่อมาปิดลงบนชิ้นงาน โดยใช้น้ำยาเคลือบเงา เมื่อเคลือบแล้วจะกดทับเพื่อเกิดความแข็งแรงจนโดนน้ำได้ สามารถดูรายละเอียดขั้นตอนกระบวนการผลิตได้ในสื่อวีดิทัศน์ ที่จัดทำในงานวิจัยนี้

2.2 การออกแบบลวดลายของชิ้นงานหัตถกรรม

ผลผลิต (Product)

ผลผลิตผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษ์ดิน ได้จัดทำเป็นหลากหลายรูปแบบ ทั้งงานประดับตกแต่ง และงานเครื่องประดับ ซึ่งงานเครื่องประดับกำลังได้รับความนิยมจากกลุ่มลูกค้าที่มีความหลากหลายมากขึ้น จากการพัฒนาผลิตภัณฑ์และประชาสัมพันธ์ โดยผ่านช่องทางต่าง ๆ ได้แก่

การนำผลิตภัณฑ์ออกเผยแพร่ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งสื่อออนไลน์ การนำผลงานไปโชว์ในงานแสดงสินค้าต่าง ๆ เช่น งานแสดงสินค้าที่จัดโดยกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม งานโอทอปนวัตกรรม และงานแสดงสินค้าในต่างประเทศ

การจัดผลิตภัณฑ์เป็นชุดของขวัญในโอกาสต่าง ๆ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษ์ดินได้พัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยจัดเป็นชุดของขวัญในโอกาสต่าง ๆ ทำให้สินค้าได้รับความนิยม และเพิ่มยอดขายได้มากขึ้น ราคาแต่ละชุดขึ้นอยู่กับชิ้นงาน

การถ่ายแบบผลิตภัณฑ์ ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษ์ดิน ได้พัฒนาการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ โดยการสนับสนุนของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ร่วมกับโครงการวิจัยนี้ โดยจัดการถ่ายแบบผลิตภัณฑ์ขึ้น โดยให้นางแบบใส่ผลิตภัณฑ์เครื่องประดับจริง จากผลผลิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษ์ดิน เพื่อแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมไทยผ่านเครื่องประดับและเครื่องแต่งกายชุดไทย นำออกเผยแพร่ทั้งในประเทศและต่างประเทศ การสนับสนุนของงานวิจัยนี้ นางแบบเป็นนักศึกษาตามหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี จำนวน 3 คน ถ่ายแบบ โดยใช้สถานที่ของวัดประยูรวงศ์ ที่เป็นแหล่งวัฒนธรรม เพื่อสื่อสารถึงความเป็นไทย ผ่านงานหัตถกรรมที่เป็นเครื่องประดับที่สวยงาม และนักศึกษาศาขาคอมพิวเตอร์ศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี เป็นผู้ถ่ายทำวีดีทัศน์ การถ่ายแบบในครั้งนี้ ได้จัดทำเป็นวีดีทัศน์เพื่อเผยแพร่ด้วย สามารถชมได้ในวีดีทัศน์ประกอบในงานวิจัยนี้

การเข้าร่วมประกวดในรายการต่าง ๆ เพื่อประชาสัมพันธ์สินค้าและหาผู้ร่วมลงทุน ได้แก่ การแข่งขันรายการ Shark Tank Thailand ของช่อง 7 HD เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2562 คุณภัทรมน ประธานกลุ่มได้ไปออกรายการ และผ่านเข้ารอบมีผู้ร่วมลงทุนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อขายในตลาดต่างประเทศ

3. การบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษ์ดินในการผลิตเพื่อสืบสานวัฒนธรรม

หัตถกรรมไทย

การศึกษาถึงการบริหารจัดการเพื่อสืบสานวัฒนธรรม เพื่อนำไปสู่การเป็นแบบปฏิบัติที่เป็นเลิศ(Best practices)ในด้านการอนุรักษ์และการดำรงอยู่ของงานหัตถกรรมซึ่งถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติไทยให้คงอยู่ต่อไป ซึ่งแนวทางการศึกษาการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษ์ดิน มี 4 ด้าน หรือ POLC (Bartol & Martin, 1991) อันประกอบด้วย ด้านการวางแผน(Planning) ด้านการจัดองค์การ (Organizing) ด้านการนำ (Leading) และด้านการควบคุม(Controlling) สรุปได้ดังนี้

1.ด้านการวางแผน(Planning) การวางแผนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมบ้านรักษ์ดิน มีทั้งการวางแผนระยะสั้น ระยะกลางและระยะยาว ส่วนการวางแผนด้านกำลังคน และด้านการเงิน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษ์ดิน ได้วางแผนเพื่อพัฒนาด้านงานหัตถกรรมให้มีการขยายตลาดที่กว้างขวางมากขึ้นและมีการสืบทอดต่อไปดังนี้

การวางแผนด้านกำลังคน (Man) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษัดินได้วางแผนให้มีสมาชิกกลุ่มมาร่วมดำเนินการผลิตชิ้นงานหัตถกรรมมากขึ้น โดยชักชวนเพื่อนที่เกษียณอายุราชการ รวมทั้งลูกหลานของกลุ่มสมาชิกเข้ามาร่วมมามากขึ้น โดยประธานกลุ่มมีแนวคิดในการเปิดบ้านเป็นแหล่งเรียนรู้ สอน และอบรมให้กับเพื่อน ลูกหลานรวมทั้งบุคคลที่สนใจ เข้ามาทำงานหัตถกรรม การสอนการขายให้กับสมาชิกในระบบออนไลน์ต่าง ๆ รวมทั้งมีการวางแผนเปิดเฟรนไชน์ให้กับผู้สนใจร่วมลงทุนอีกด้วย

การวางแผนด้านการเงิน (Money) ด้านการเงินประธานกลุ่มมีความพยายามในการขยายตลาดให้กว้างขึ้น โดยหาผู้ร่วมลงทุน เข้าร่วมงานแสดงสินค้าทั้งในต่างประเทศและต่างประเทศ เพื่อขยายแบรนด์สินค้าสู่สายตาของกลุ่มคนต่าง ๆ มากขึ้น และเพื่อให้เกิดความมั่นคงในด้านรายได้ของกลุ่มในการมีคำสั่งซื้อสินค้าเข้ามามากขึ้น ประธานกลุ่มจึงได้สร้างแบรนด์ใหม่ขึ้นมา ชื่อ มนฮาสุ (Mon- Ha- Su) เป็นผู้ประกอบการใหม่ Start up เพื่อขยายตลาดทั้งในการขายในงานแสดงสินค้าและการขายระบบออนไลน์ เพื่อรับออเดอร์สินค้าส่งให้กับฝ่ายผลิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษัดินอีกทางหนึ่ง

ด้านการจัดองค์กร (Organizing) มีการจัดองค์กร โดยแบ่งเป็นฝ่ายต่าง ๆ ออกเป็น 4 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายออกแบบ ฝ่ายผลิต ฝ่ายการเงินและ ฝ่ายบรรจุภัณฑ์

ฝ่ายออกแบบ สมาชิกได้เข้ารับการอบรมที่หน่วยงานต่าง ๆ จัดขึ้น และเพื่อสร้างให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และงานหัตถกรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรมไทย จะมีการไปดูงานในชุมชนต่าง ๆ ที่มีสถาปัตยกรรมไทย เพื่อนำลายที่เห็นตามโบสถ์ วัดต่าง ๆ นำมาสู่การออกแบบชิ้นงานที่มีความเป็นเอกลักษณ์และเป็นชิ้นงานที่แฝงด้านศิลปวัฒนธรรมอยู่ด้วย เช่น ลายไทยตรงประตูวัด ประยुरวงค์ นำมาออกแบบงานเครื่องประดับที่เป็นงานทองเหลือง ใช้ปีกแมงทับ เป็นส่วนประกอบทำให้ชิ้นงานมีความงดงามยิ่งขึ้น

ฝ่ายการผลิต ตอนนี้สมาชิกแม่บ้านเข้ามาร่วมอยู่ในกลุ่มผลิต 15-20 คน เพื่อรับงานไปทำการผลิตชิ้นส่วนต่าง ๆ ของผลิตภัณฑ์ นำมาประกอบเป็นตัวผลิตภัณฑ์ ซึ่งก่อนที่สมาชิกจะร่วมอยู่ในฝ่ายผลิตได้ จะต้องอบรมวิธีการทำชิ้นงานกับประธานกลุ่มหรือสมาชิกซึ่งมีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญในการผลิต

ฝ่ายการเงิน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษัดินมีประธานกลุ่มเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านบัญชี ดังนั้น ระบบการเงินของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษัดินจะมีระบบการเงินที่ถูกต้องและเป็นระบบ มีการถ่ายทอดความรู้ในเรื่องการเงินให้กับสมาชิก ด้านการเงิน (Budgeting) เริ่มแรกใช้เงินทุนในการก่อตั้งกลุ่มจำนวน 10,000 บาท กลุ่มใช้วิธีการบริหารการเงินภายในกลุ่ม โดยประธานกลุ่ม เป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการทำบัญชี จึงหาวิธีในการลดต้นทุนการผลิต

ฝ่ายบรรจุภัณฑ์ มีการพัฒนาการใช้แบบบรรจุภัณฑ์มาอย่างต่อเนื่อง เริ่มจากการใช้สติ๊กเกอร์ พัฒนาเรียนรู้ผ่านการอบรมการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่หน่วยงานต่าง ๆ จัดให้ ทำให้เกิดแนวคิดในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง มีการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เป็นงานชิ้นเดียว และเป็นชุดงานของขวัญในโอกาสต่าง ๆ แต่ก็มีปัญหาตรงบรรจุภัณฑ์มีราคาสูง ทำให้ต้นทุนสูง ต้องสั่งผลิตจำนวนมากจึงจะได้ในราคาต่ำ ลงมาดั่งภาพตัวอย่างถุงกระดาษบรรจุภัณฑ์ ที่มีโลโก้ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษัติน

3. ด้านการนำ (Leading) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษัติน นำโดยประธานกลุ่ม ได้พัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษัตินให้มีความเจริญเติบโต มีการขยายงานมากขึ้น จึงได้ตั้งบริษัท มนฮะสุ (Monhasu) ขึ้น เพื่อรับงานมาส่งต่อให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษัติน อีกทางหนึ่งด้วย โดยมีหลักการและแนวคิดของการนำกลุ่ม เสนอในมิติต่าง ๆ ได้ดังนี้

3.1 มิติด้านการประสานงานและอำนวยความสะดวกให้กับสมาชิกในองค์การ (Coordinating and Directing) ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการประสานงานกับกลุ่มต่าง ๆ รวมทั้งการขยายผ่านสื่อออนไลน์ เฟสบุ๊ค ไลน์ แพนเพส เป็นต้น ซึ่งทำให้การประสานงานที่ดี รวดเร็ว ทันสมัย และประธานกลุ่มมีความเป็นผู้นำที่โดดเด่น นำไปสู่การนำกลุ่มไปสู่ความสำเร็จ การนำผลิตภัณฑ์ไปโชว์และแข่งขัน ในเวที หรือรายการทีวีต่าง ๆ เพื่อให้สินค้าเป็นที่รู้จัก และการได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากหน่วยงานต่าง ๆ

3.2 การชักจูงหรือโน้มน้าวจิตใจและการกระตุ้น (motivating) ในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษัติน มีการชักจูงโน้มน้าวจิตใจ โดยใช้ความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่มซึ่งเป็นลูกหลานและกลุ่มเพื่อนที่เกื้อหนุนอายุราชการมาร่วมกันทำงาน เพื่อให้เห็นคุณค่าของงานหัตถกรรม ใช้เวลาว่างสร้างงานสร้างรายได้ร่วมกัน เกิดกิจกรรมในกลุ่มที่มีความสัมพันธ์และอยู่ร่วมกันในชุมชนด้วย

3.3 การดูแลสั่งการ (Commanding) สำหรับการบังคับบัญชาสั่งการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษัตินเป็นลักษณะของการร่วมมือร่วมใจอาสาเข้าร่วมงานหรือกิจกรรมของกลุ่ม ซึ่งเป็นลักษณะเช่นนี้มาตั้งแต่ดำเนินการจนถึงปัจจุบันซึ่งทุกคนที่เป็นสมาชิกของกลุ่มจะทำงานในลักษณะที่ช่วยเหลือกันและกัน(collaborative)หรืออาจเรียกว่า“ใช้ใจ” มิได้มีการสั่งการเพียงแค่ว่าทุกคนรู้ว่าจะมีชิ้นงานที่ได้รับออเดอร์เข้ามา ก็จะมีการรวมตัวและช่วยกัน

3.4 การติดต่อสื่อสารและการบริหารความขัดแย้ง (Communication and Conflict Management) การติดต่อสื่อสาร ส่วนใหญ่จะใช้การติดต่อผ่านทางไลน์กลุ่ม ซึ่งมีความใกล้ชิดสนิทสนมกันเป็นอย่างดี เมื่อมีคำสั่งซื้อเข้ามา ประธานกลุ่มจะรับคำสั่งซื้อแล้วแจ้งสมาชิกให้มารับงาน ส่วนความขัดแย้งของกลุ่มไม่มีเพราะสมาชิกสามารถทำงานได้โดยอิสระ และบริหารงานได้ด้วยตนเอง

4. ด้านการควบคุม (Controlling)

การบริหารจัดการด้านการควบคุม(Controlling) ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษ์ดิน ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันจะเป็นการการสอดส่องดูแลกัน ของสมาชิกและเชื่อถือในความรู้ความสามารถทางด้านกิจกรรมที่มีต่อกัน (Trust) ซึ่งการควบคุมของสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษ์ดินนี้มีในมิติของการ การตรวจสอบ (Monitoring) เปรียบเทียบ (Comparing) และแก้ไข (Correcting) ซึ่งจะนำเสนอรายละเอียดได้ดังนี้

4.1 การตรวจสอบ (Monitoring) สำหรับการตรวจสอบในการควบคุมคุณภาพของงานกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษ์ดิน มีใช้การตรวจสอบเพื่อการตัดสินใจให้คุณหรือทำโทษแต่เป็นการตรวจสอบเพื่อการพัฒนา (Monitoring for Development) ทั้งในด้านการพัฒนาคน และด้านคุณภาพของสินค้ากิจกรรมที่นำออกจำหน่าย

4.2 เปรียบเทียบ (Comparing) ซึ่งงานกิจกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษ์ดินจะมีความเฉพาะ (Specifics) ที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ (Identity)เป็นงานกิจกรรมประยุกต์และการออกแบบที่ร่วมสมัย สามารถใช้เป็นเครื่องประดับได้ในโอกาสต่าง ๆ ความเฉพาะเจาะจงของวัสดุเยื่อไม้ใยกระดาษที่ไม่มีกลุ่มวิสาหกิจใดในประเทศที่มีลักษณะเหมือน ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษ์ดิน

4.3 แก้ไข (Correcting) การแก้ไขตามแนวปฏิบัติของงานกิจกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษ์ดิน เน้นการแก้ไขพัฒนาตนเองให้มีความเชี่ยวชาญชำนาญการการประดิษฐ์ชิ้นงานใหม่ๆให้เป็นไปตามความต้องการตามยุคสมัย ซึ่งการแก้ไขนี้ จะอาศัยผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญ (Expert Coaching) ซึ่งเป็นวิทยากรของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ซึ่งอยู่ในลักษณะของเจ้าหน้าที่ในการให้คำแนะนำช่วยเหลือกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (Administer Coaching) และการแนะนำแก้ไขในลักษณะเพื่อนแนะนำซึ่งกันและกัน (Peer Coaching) และการแก้ไขจากข้อเสนอของลูกค้า ซึ่งจะเป็นการให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานกิจกรรมของกลุ่ม

โดยสรุปพบว่าการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษ์ดิน มีการวางแผนทั้งระยะสั้น ระยะกลางและระยะยาว มีการจัดองค์กรที่แบ่งเป็น 4 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายออกแบบ ฝ่ายผลิต ฝ่ายการเงิน และฝ่ายบรรจุภัณฑ์ มีการนำโดยประธานกลุ่มที่ประสานการดำเนินงานและอำนวยความสะดวกให้กลุ่มได้มีผลผลิตของชิ้นงานออกมาอย่างต่อเนื่อง มีการประสานกับหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ โดยเฉพาะกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ในการจัดแสดงสินค้าในโอกาสต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีการควบคุมตรวจสอบ แก้ไขชิ้นงานกิจกรรมให้มีความเป็นเอกลักษณ์ และชิ้นงานที่สวยงาม มีคุณค่า สร้างความ

พึงพอใจให้กับลูกค้า มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง และมีการออกแบบชิ้นงานที่เผยแพร่สืบสานวัฒนธรรมไทยฝั่งธนบุรี

4. ผลการตรวจสอบประสิทธิภาพของนวัตกรรมการจัดการองค์ความรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ

งานวิจัยนี้ได้จัดทำสื่อนวัตกรรมในรูปแบบวีดิทัศน์และสื่อสิ่งพิมพ์ ดังนี้

1. สื่อวีดิทัศน์ จำนวน 3 ชุด ดังนี้ วีดิทัศน์ชุดที่ 1 เป็นการถ่ายทำกระบวนการผลิตหัตถกรรมเยื่อไม้ใยกระดาษในรูปแบบของเครื่องประดับ โดยคุณภัทรมน เกิดสมพงษ์ ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษ์ดินเป็นผู้นำเสนอ วีดิทัศน์ชุดที่ 2 เป็นการถ่ายแบบโดยนางแบบสวมใส่ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องประดับของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษ์ดิน และวีดิทัศน์ชุดที่ 3 เป็นภาพเบื้องหลังการถ่ายแบบให้เห็นถึงเครื่องประดับที่ทำจากเยื่อไม้ใยกระดาษของผลิตภัณฑ์เครื่องประดับแต่ละชิ้น

2. สื่อสิ่งพิมพ์ ประกอบด้วยองค์ความรู้ ความเป็นมา วิธีการดำเนินงาน กระบวนการผลิตหัตถกรรมและการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษ์ดิน

การตรวจสอบหาประสิทธิภาพของสารสนเทศที่รวบรวมองค์ความรู้ทั้งในรูปของสิ่งพิมพ์และวีดิทัศน์ ก่อนนำไปสู่การตลาดใช้ รวมถึงการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบประสิทธิภาพ และมีการตรวจสอบประสิทธิผลโดยกลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลายทั้งนักวิชาการ สมาชิกในชุมชน นักเรียนนักศึกษา และผู้สนใจ ซึ่งผลของการตรวจสอบประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านความเหมาะสมของนวัตกรรมการจัดการองค์ความรู้ สรุปได้ดังนี้

ผลการตรวจสอบประสิทธิภาพของนวัตกรรมการจัดการองค์ความรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ

พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเชื่อมั่นว่านวัตกรรมการจัดการองค์ความรู้ที่พัฒนาขึ้น มีความ ถูกต้องและเหมาะสมโดยมีค่าคะแนน IOC เท่ากับ 1.00 ทุกประเด็น ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมสำหรับการปรับปรุงในครั้งต่อไปในด้านของรูปแบบของสารสนเทศทางกายภาพ โดยเสนอแนะให้เพิ่มเติมในช่องทางเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อเพิ่มความสามารถในการเข้าถึงสารสนเทศในวงกว้างมากขึ้น

ผลการประเมินความเหมาะสมของงานสนเทศการจัดการองค์ความรู้ในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์และวีดิทัศน์ พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของงานสนเทศการจัดการองค์ความรู้ในรูปแบบวีดิทัศน์ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$ S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านสามารถนำไปใช้เป็นแหล่งอ้างอิงหรือนำไปปฏิบัติได้ ($\bar{X} = 4.83$ S.D. = 0.42) รองลงมาคือ ด้านให้ความรู้ใหม่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนและวงวิชาการมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.82$ S.D. = 0.37) และการสอดแทรกความคิดริเริ่มและประสบการณ์หรืองานวิจัยของผู้เขียน หรือมี

นวัตกรรมที่มีหลักการรองรับมีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$ S.D. = 0.63) ซึ่งมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการใช้ช่องทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อเพิ่มความสามารถในการเข้าถึงสารสนเทศในวงกว้างมากขึ้น

การอภิปรายผล

ผลการศึกษาความเป็นมาและวิธีการดำเนินงานกระบวนการผลิตและการบริหารจัดการ หัตถกรรมไทยเพื่อสืบสานวัฒนธรรมผั้งธนบุรีของวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษ์ดิน อภิปรายผลได้ดังนี้

จากความเป็นมาและวิธีการดำเนินงานกระบวนการผลิตและการบริหารจัดการของการผลิตหัตถกรรมไทยวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษ์ดิน ซึ่งผลการวิจัย พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษ์ดิน มีแนวทางการผลิตที่เน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การใช้เยื่อไม้ใยกระดาษที่เหลือใช้ การออกแบบตามแนวทางวิถีวัฒนธรรมความเป็นไทย โดยใช้ศิลปวัฒนธรรมของโบสถ์วัดในพื้นที่ผั้งธนบุรี เป็นการสร้างอัตลักษณ์ของผลงานหัตถกรรมเยื่อไม้ใยกระดาษที่ทรงคุณค่า ทั้งนี้เนื่องจาก ประธานและสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษ์ดินทุกคนมีความตั้งใจจริงในการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาหัตถกรรมของท้องถิ่นผั้งธนบุรีให้สืบทอดต่อไป และเรียนรู้ในการปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ทั้งการปรับตัวทางด้านการบริหารจัดการ กระบวนการผลิตที่ยังเน้นความเป็นวิถีวัฒนธรรมไทยแฝงไว้ด้วยธรรมะ ศิล สมาธิ ปัญญาในการผลิตผลงาน การสร้างสรรค์ผลงานหัตถกรรมประยุกต์ที่มีความหลากหลายของผลงาน มีความเป็นหนึ่งเดียวของผลงานที่ไม่เหมือนใคร มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่ม และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อระดมทุนในการขยายตลาดของสินค้า ซึ่งสอดคล้องกับ Peter M. Senge (1990) (อ้างถึงใน สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 2555:1) ได้กำหนดองค์ประกอบขององค์กรแห่งการเรียนรู้ไว้ 5 ประการ ได้แก่ 1. ความเป็นเลิศส่วนบุคคล จะสามารถขยายความคิดสร้างสรรค์ผลงานที่เขาต้องการได้อย่างต่อเนื่อง สามารถสร้างผลงานที่โดดเด่นเหมือนกับคนทั่วไปโดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 2. โลกทัศน์ เป็นการจินตนาการเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ มีการคิดอย่างเป็นระบบโลกทัศน์ทำให้รับรู้และเข้าใจองค์กรในมุมมองที่แตกต่างกัน การจัดการเรียนรู้ช่วยให้คนมีโลกทัศน์ที่มองโลกในความเป็นจริงได้ 3. วิสัยทัศน์ที่ทุกคนมีส่วนร่วม คือ การทำให้วิสัยทัศน์ขององค์กรมีทิศทางไปสู่จุดมุ่งหมายที่ชัดเจนและจับต้องได้ 4. การเรียนรู้เป็นทีม คือ การประสานงานที่ดีระหว่างสมาชิกในทีม มีการสนทนาอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเรียนรู้สภาพความเป็นจริงในปัจจุบันตลอดจนเรียนรู้วิถีปฏิบัติเพื่อให้ข้อผิดพลาดลดน้อยลง 5. การคิดอย่างเป็นระบบ เป็นการปรับเปลี่ยนจิตใจในหลายด้าน จากการมองโลกแบบแยกส่วนมาเป็นการมองภาพรวม เปลี่ยนจาก

คนที่เอื้อยขามาเป็นผู้ที่กระตือรือร้นมองเห็นความสัมพันธ์เชิงพึ่งพากันระหว่างส่วนต่างๆ แบบใฝ่แมงมุม การมองเชิงระบบเป็นการมองเชิงระยะยาวพร้อมการเปลี่ยนเงื่อนไขของการรับรู้โดยเคลื่อนย้ายส่วนที่เป็นอุปสรรคออกไปแล้วทำให้เกิดการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ในกระบวนการจัดการความรู้ยังสอดคล้องกับกนกพร ฉิมพลี (2555) ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา ซึ่ง ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการจัดการความรู้หัตถกรรมเครื่องจักสาน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การกำหนดความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หัตถกรรม (2) การแสวงหาและยึดโยงความรู้ภายในกลุ่มและภายนอก เพื่อให้เกิดความรู้เฉพาะของกลุ่มและนำไปสู่ (3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการเพื่อให้เกิดทักษะมากขึ้น 4) การจัดเก็บความรู้ในตัวบุคคล และ 5) การถ่ายทอดความรู้ ในรูปแบบการถ่ายทอดอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยเงื่อนไขที่ทำให้การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสานประสบความสำเร็จ มี 4 เงื่อนไขที่สำคัญ ได้แก่ (1) ความรู้ด้านการจัดการความรู้ (2) วัฒนธรรมองค์การ (3) ภาวะผู้นำและ (4) โครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งข้อค้นพบที่สำคัญของการวิจัย คือ “การพึ่งตนเอง” ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ผลิตเครื่องจักสาน ซึ่งจากองค์ประกอบดังกล่าวนำไปสู่การพึ่งตนเองของกลุ่มองค์การชุมชนได้อย่างเหมาะสม โดยมีหลักการที่สำคัญ ได้แก่ การมีผู้นำที่เข้มแข็ง มีความสามัคคี การยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต และการมีใจรักในด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน

นอกจากนี้จากผลการวิจัยนี้ได้จัดทำนวัตกรรมการจัดการองค์ความรู้กระบวนการผลิตหัตถกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษ์ดิน ในรูปสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อวีดิทัศน์ โดยมีประธานของกลุ่มเป็นผู้ทรงภูมิปัญญาด้านงานหัตถกรรมเย็บไม้ไผ่กระดาดเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อเผยแพร่สืบทอดทางวัฒนธรรมหัตถกรรมฝั่งธนบุรี ไปสู่สมาชิกของชุมชนและผู้สนใจ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นิศรา จันทร์เจริญสุข (2558) เรื่องแนวทางการจัดการความรู้ของธุรกิจชุมชนบ้านกิ้วแลน้อยและบ้านกิ้วแลหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ที่พบว่า การบริหารจัดการธุรกิจชุมชนให้ประสบความสำเร็จได้ ต้องให้สมาชิกในชุมชนเห็นความสำคัญของการสืบทอด อนุรักษ์ทางวัฒนธรรม และร่วมพัฒนางานหัตถกรรมให้อยู่คู่กับชุมชน การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยการจัดการความรู้ เริ่มจากการ 1.บ่งชี้ความรู้การออกแบบงานหัตถกรรม 2.การสร้างและแสวงหาความรู้ จากการสังเกต การซักถามและการฝึกอบรม 3. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ โดยการบันทึกความรู้ การสรุปความรู้ในรูปสื่อเอกสาร และสื่ออื่น ๆ อย่างเป็นรูปธรรม 4.การประมวลและกลั่นกรองความรู้ โดยเรียบเรียงสรุปเผยแพร่ ในสื่อต่าง ๆ โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นเครื่องมือในการเข้าถึงข้อมูลง่ายและรวดเร็ว เช่น เว็บไซต์ หรือสื่อวีดิทัศน์ลงใน

ยูทูป เป็นต้น และ 5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการแบ่งปัน เพื่อสืบทอดวัฒนธรรม สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืนต่อไป

ผลการตรวจสอบประสิทธิผลของนวัตกรรมการจัดการองค์ความรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ

จากผลการวิจัยการตรวจสอบประสิทธิผลของนวัตกรรมการจัดการองค์ความรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ อภิปรายผลได้ดังนี้ ภาพรวมนวัตกรรมการจัดการองค์ความรู้ที่พัฒนาขึ้น พบว่า ผลจากการนำ องค์ความรู้ที่ได้สกัดจากผู้เชี่ยวชาญทำการรวบรวมในรูปแบบของสื่อวีดิทัศน์ที่มีรูปแบบและเนื้อหาที่ถูกต้อง และเหมาะสมในการศึกษา และสะดวกต่อการใช้งาน การรวบรวมองค์ความรู้และนำเสนอในรูปแบบของวีดิทัศน์ที่มีรูปแบบที่เหมาะสมและสามารถเผยแพร่ได้ในช่องทางที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับ Asian Productivity Organization (APO) (2010: 3-5 : บดินทร์ วิจารณ์ 2547: 45-46 อ้างใน ประพนธ์ ผาสุก ยืด.2547) ได้เสนอวิธีการและเครื่องมือการจัดการความรู้ไว้ห้องค์กรได้พิจารณาเลือกใช้ให้เหมาะสม ซึ่งในขั้นตอนที่ 1 การค้นหาว่า องค์กรมีความรู้อะไรบ้าง อยู่ในรูปแบบใด อยู่ที่ใครหรือแหล่งใด และความรู้ที่จำเป็นต่อองค์กรมีอะไรบ้าง (Identifying the Knowledge) ในขั้นตอนที่ 2 การสร้างความรู้ (Creating Knowledge) เป็นการดึงความรู้ที่องค์กรจำเป็นต้องมีออกจากตัวบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญหลายๆ ด้าน ออกมารวมกันเพื่อจัดเป็นระบบที่ง่ายต่อการใช้งานด้วยวิธีการการระดมสมอง (Brainstorming) การรวมกลุ่มพูดคุย (Knowledge Cafes) การใช้หลักความร่วมมือจากหลายฝ่าย ขั้นตอนที่ 3 การจัดเก็บความรู้ (Storing Knowledge) เป็นการจัดเก็บความรู้ที่ดึงมาจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ด้วยวิธีการ การทบทวนการเรียนรู้จัดหมวดหมู่เนื้อหาความรู้ (Taxonomy) การจัดกลุ่มความรู้ (Knowledge Clusters) การผลิตสื่อความรู้ทั้งภาพและเสียง หรือการบันทึกเรื่องราวของตนเองลงในเว็บไซต์ (Blogs) เป็นต้น

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกระบวนการได้มาซึ่งข้อมูลที่น่าสนใจในการสกัดองค์ความรู้จากผู้รู้ที่มีความเหมาะสมทั้งการลงพื้นที่ในการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตในขณะลงพื้นที่ทำให้ได้เนื้อหาสาระเป็นข้อมูลที่มีความตรงและมีความน่าสนใจประกอบกับรูปแบบการนำเสนอองค์ความรู้มีความเหมาะสมครบถ้วน ซึ่งสอดคล้องกับ (Bennett & Bennett, 2003) ที่กล่าวว่า การจัดการความรู้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ห้องค์การตระหนักถึงความสำคัญของความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคลต่าง ๆ และในองค์การรวมทั้งการนำความรู้ขึ้นมาใช้ ประโยชน์นี้ให้เกิดผลมากที่สุดและยังสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร. ,2548) ให้ความหมายว่า การจัดการความรู้ เป็นการรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในส่วนราชการซึ่งกระจัดกระจาย อยู่ในตัวบุคคลหรือเอกสารมาพัฒนาให้เป็นระบบหรือให้ทุกคนในองค์การสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้ห้องค์การมีความสามารถในเชิงแข่งขันสูงสุด

ผลการประเมินความเหมาะสมของงานสนเทศการจัดการองค์ความรู้ในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์และวีดิทัศน์ ผลการวิจัยการประเมินความเหมาะสมของงานสนเทศการจัดการองค์ความรู้ในรูปแบบวีดิทัศน์

ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$ S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านสามารถนำไปใช้เป็นแหล่งอ้างอิงหรือนำไปปฏิบัติได้ ($\bar{X} = 4.83$ S.D. = 0.42) รองลงมาคือ ด้านให้ความรู้ใหม่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนและวงวิชาการมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.82$ S.D. = 0.37) และการสอดแทรกความคิดริเริ่มและประสบการณ์หรืองานวิจัยของผู้เขียน หรือมีนวัตกรรมที่มีหลักการรองรับมีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$ S.D. = 0.63) ซึ่งมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการใช้ช่องทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อเพิ่มความสามารถในการเข้าถึงสารสนเทศในวงกว้างมากขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นมีเนื้อหาสาระทางวิชาการถูกต้อง มีความทันสมัยในรูปแบบการนำเสนอองค์ความรู้ตลอดจนมีการวิเคราะห์และเสนอความรู้มีวิธีการที่ทันสมัย มีแนวคิดและการนำเสนอที่ชัดเจน มีเอกภาพ ไม่สับสน สามารถทำให้ผู้อ่านติดตามเนื้อหาของผลงานได้โดยสะดวก มีแหล่งอ้างอิงที่ถูกต้อง และมีการใช้ภาษาที่ชัดเจนถูกต้องตามหลักภาษา ตลอดจนมีความเชื่อมโยงของหัวข้อให้ความรู้ใหม่ เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนและวงวิชาการ และสอดแทรกความคิดริเริ่มและประสบการณ์หรืองานวิจัยของผู้เขียนหรือมีนวัตกรรมที่มีหลักการรองรับ สามารถนำไปใช้เป็นแหล่งอ้างอิงหรือนำไปปฏิบัติได้ เป็นงานบุกเบิกทางวิชาการและมีการสังเคราะห์จนถึงระดับที่สร้างองค์ความรู้ใหม่ กระตุ้นให้เกิดความคิดและการค้นคว้าอย่างต่อเนื่องและที่สำคัญถือเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงรักษา สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับ กิดานันท์ มลิทอง (2548 :109) ได้กล่าวถึงสื่อที่มีคุณภาพสื่อ นั้นต้องสัมพันธ์กับเนื้อหาบทเรียนและจุดมุ่งหมายที่จะถ่ายทอด มีเนื้อหาถูกต้อง ทันสมัย น่าสนใจช่วยให้ผู้เรียน เข้าใจเนื้อหาวิชานั้นได้ดี เป็นลำดับขั้นตอน เหมาะสมกับวัย ระดับชั้น ความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียน สะดวกในการใช้ มีวิธีใช้ไม่ซับซ้อนยุ่งยากจนเกินไป มีคุณภาพเทคนิคการผลิตสื่อที่ดี มีความชัดเจนและเป็นจริงมีราคาไม่แพงจนเกินไป หรือถ้าจะผลิตเองต้องคุ้มกับเวลาและการลงทุน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นของกระบวนการผลิตหัตถกรรม คือ แรงงานฝีมือที่ใช้ในการผลิตที่นับวันมีจำนวนลดน้อยลง ดังนั้นภาครัฐหรือส่วนงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนการผลิตช่างฝีมือหัตถกรรมให้เพียงพอและถือเป็นการอนุรักษ์หัตถกรรมไทยให้คงอยู่สืบไป
2. ผลการวิจัย พบว่า ปัจจุบันการผลิตผลงานด้านหัตถกรรมมิได้มุ่งจำหน่ายผ่านทางตลาดปกติ แต่ต้องใช้เครื่องมือทางการตลาดสมัยใหม่เข้ามาช่วย เช่น สื่อออนไลน์ และการออกแบบสินค้าหัตถกรรมประยุกต์ ที่เข้าถึงทุกกลุ่มลูกค้า การขยายตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศ เป็นสิ่งที่จำเป็น ดังนั้น

ภาครัฐหรือภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความสำคัญช่วยเหลือหาช่องทางการจัดจำหน่ายในสื่อต่าง ๆ และส่งเสริมการขยายตลาดทั้งในและต่างประเทศ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ผลการวิจัย พบว่า การดำเนินงานด้านหัตถกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษ์ดิน มีการดำเนินงานที่เป็นอัตลักษณ์และมีชิ้นงานที่มีคุณค่า เห็นควรมีการส่งเสริมให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษ์ดินเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านหัตถกรรมเยื่อไม้ใยกระดาษของฝั่งธนบุรี โดยการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐหรือสถาบันการศึกษา เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของคนรุ่นต่อ ๆ ไปอีกด้วย

2. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษ์ดินควรหาอุปกรณ์ที่ใช้ในกระบวนการผลิตที่ทันสมัย เพื่อสามารถขยายกำลังการผลิตได้มากขึ้น รองรับการตลาดยุคใหม่ที่ลูกค้ามีความต้องการที่หลากหลาย และกว้างขวางมากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. การวิจัยในครั้งนี้เป็นวิจัยเฉพาะหัตถกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษ์ดิน ฝั่งธนบุรี ดังนั้นการศึกษาในครั้งต่อไปควรมีการศึกษาในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่น ๆ ในวงกว้าง
2. การวิจัยในครั้งนี้งมศึกษาเฉพาะหัตถกรรมเยื่อไม้ใยกระดาษ ซึ่งเป็นเพียงส่วนหนึ่งของหัตถกรรมไทย ดังนั้นการศึกษาในครั้งต่อไปควรมีการศึกษากลุ่มหัตถกรรมประเภทอื่น ๆ เพิ่มขึ้นด้วย